

SEZGI VA IDROK NAZARIYALARINING QIYOSIY TAHLILI

Ergasheva Gulnoza Xusan qizi

Kattaqo'rg'on davlat pedagogika instituti

Filologiya va ijtimoiy fanlar fakulteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20226012>

Annotatsiya: Ushbu maqolada sezgi va idrok nazariyalarining qiyosiy tahlili hamda ularning psixologik ahamiyati ko'rib chiqiladi. Sezgi va idrok jarayonlari insonning o'zini anglashida muhim rol o'ynaydi va bu nazariyalar o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar tahlil qilinadi.

Annotation: This article provides a comparative analysis of theories of sensation and perception and their psychological significance. Sensory and cognitive processes play an important role in human self-awareness and the differences and similarities between these theories are analyzed.

Аннотация: В данной статье представлен сравнительный анализ теорий ощущения и восприятия, а также их психологического значения. Сенсорные и когнитивные процессы играют важную роль в самосознании человека и в данной работе анализируются различия и сходства между этими теориями

Kalit so'zlar: sezgi, idrok, psixologiya, nazariya, sensor organlar, sezgi va idrok o'rtasidagi o'xshashliklar, asosiy komponentlar.

Key words: intuition, perception, psychology, theory, sensory organs, similarities between intuition and perception, main components.

Ключевые слова: интуиция, восприятия, психология, теория, органы чувств, сходства между интуицией и восприятием, основные компоненты.

Sezgi va idrok tushunchalari insonning atrof-muhitni qabul qilish va tushunish jarayonlarida muhim rol o'ynaydi. Sezgi, asosan, tashqi stimuli qabul qilish va ularni his qilish jarayonini ifodalaydi, bu esa insonning fiziologik va psixologik holatiga ta'sir ko'rsatadi. Idrok esa, bu sezgilarni mantiqiy va ma'naviy jihatdan qabul qilish, ularni tahlil qilish va anglash jarayonidir. Psixologiyada sezgi va idrok tushunchalari o'zaro bog'liq bo'lib, birinchisi ikkinchisining asosini tashkil etadi. Sezgi orqali olingan ma'lumotlar idrok jarayonida qayta ishlanadi va insonning fikrlash, qaror qabul qilish, shuningdek, his-tuyg'ularini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, bu tushunchalar inson psixikasining asosiy komponentlarini tashkil etadi.

Sezgi nazariyalari insonning atrof-muhit bilan o'zaro aloqasini tushuntirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlardir. Ushbu nazariyalar, odatda, sezgi jarayonining biologik, psixologik va ijtimoiy jihatlarini o'z ichiga oladi. Masalan, biologik nazariyalar sezgi organlarining tuzilishi va ularning nerv tizimiga bog'liqligini tahlil qiladi. Psixologik nazariyalar esa sezgi jarayonining kognitiv faoliyat bilan qanday bog'liqligini o'rganadi, bu esa insonning idrok va his-tuyg'ularini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy jihatlar esa turli madaniyat va muhitlarning sezgi jarayoniga ta'sirini o'rganadi. Ushbu nazariyalar rivojlanishi davomida ko'plab muhim tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lib, ular inson sezgilarining murakkabligini va ularning psixologik jarayonlardagi o'rnini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Idrok nazariyalari inson psixologiyasini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu nazariyalar, insonning atrof-muhitdan qabul qilgan ma'lumotlarini qanday qayta ishlashi va tushunishi haqida chuqur bilim beradi. Idrok jarayoni, sezgi organlari orqali kelgan

ma'lumotlarni tahlil qilish, ularni anglash va xulosa chiqarishdan iborat. Bu jarayon, shuningdek, shaxsiy tajriba, bilim va ijtimoiy kontekst bilan bog'liq bo'lib, har bir insonning idrokini shakllantiradi. Idrok nazariyalari, masalan, gestalt psixologiyasi, insonning butun tasvirni qanday qabul qilishini va qismlarni bir butun sifatida qanday anglashini tushunishga yordam beradi. Bunday nazariyalar, shuningdek, ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa sohalarda amaliy qo'llanmalarga ega.

Sezgi va idrok jarayonlari inson tajribasining muhim komponentlarini tashkil etadi. Sezgi, asosan, tashqi muhitdan keluvchi ma'lumotlarni qabul qilish jarayonidir, bu esa sensor organlar orqali amalga oshiriladi. Bunga ko'ra, sezgi insonning atrofdagi olamni qanday his qilishini belgilaydi. Idrok esa, qabul qilingan sezgi ma'lumotlarini anglash va talqin qilish jarayonidir. Bu jarayonlar o'rtasidagi farq shundaki, idrok sezgi orqali olingan ma'lumotlarni tashkil etadi va ular orasida mantiqiy bog'lanishlarni o'rnatadi. Psixologik jihatdan, sezgi va idrok o'rtasidagi farqlar, insonning muhitga bo'lgan munosabatini va qaror qabul qilish jarayonini shakllantiradi, shuningdek, individual farqliliklarni ham ko'rsatadi. Sezgi va idrok jarayonlari o'rtasidagi farqlar, insonning muhitni qanday qabul qilishi va uni qanday talqin qilishiga ta'sir ko'rsatadi. Sezgi, oddiy his-tuyg'ularni qabul qilishni ifodalaydi, idrok esa bu his-tuyg'ularni tahlil qilib, mantiqiy xulosalar chiqarish imkonini beradi. Bu jarayonlar birgalikda insonning shaxsiyati va fikrlash usullarini shakllantiradi.

Sezgi va idrok o'rtasidagi o'xshashliklar insonning atrof-muhit bilan o'zaro aloqasida muhim rol o'ynaydi. Har ikkala jarayon ham ma'lumotlarni qabul qilish va ulardan foydalanish uchun zarurdir. Sezgi, asosan, tashqi stimullarni his qilish orqali boshlanadi, idrok esa ushbu stimullarni anglash va tushunish jarayonini o'z ichiga oladi. Sezgi jarayoni orqali to'g'ridan-to'g'ri his-tuyg'ularni qabul qilgan inson, idrok jarayoni orqali ularni tahlil qilib, o'z fikrlarini shakllantiradi. Bu jarayonlar bir-birini to'ldiradi va birgalikda o'zaro bog'liq bo'lib, insonning qaror qabul qilish va muammolarni hal etish qobiliyatini oshiradi. Natijada, sezgi va idrok o'rtasidagi o'zaro ta'sir, insonning bilim va tajribasini boyitadi.

Sezgi va idrok nazariyalarining psixologik ahamiyati insonning o'zini anglash jarayonida muhim rol o'ynaydi. Sezgi, atrof-muhitdan kelayotgan ma'lumotlarni qabul qilish jarayonini ifodalaydi, idrok esa bu ma'lumotlarni anglash va tushunish uchun zarur bo'lgan psixologik jarayonlarni o'z ichiga oladi. Insonning o'zini anglashida, bu jarayonlar bir-birini to'ldiradi va o'zaro bog'liq bo'lib, shaxsiy tajriba va bilimlarni shakllantiradi. Amaliy qo'llanilish nuqtai nazaridan, sezgi va idrok nazariyalari psixologik maslahat berish, ta'lim jarayonlari va insonlararo munosabatlarda muhim ahamiyatga ega. Bu nazariyalar yordamida insonlar o'z hissiyotlarini va fikrlarini yaxshiroq tushunishi, shuningdek, muammolarni hal etish qobiliyatini rivojlantirishi mumkin.

Sezgi va idrok nazariyalariga asoslangan amaliy tadqiqotlar insonlarning muammolarni hal etish va hissiy intellektni rivojlantirish jarayonlarini chuqur o'rganishga imkon beradi. Ushbu tadqiqotlar, odamlarning o'z hissiyotlarini va boshqalar bilan aloqalarini yaxshiroq tushunishga yordam beradigan strategiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, sezgi va idrok nazariyalaridan foydalanish, shaxslararo munosabatlarda yanada samarali muloqot va empatiya shakllanishiga olib keladi. Shuningdek, bu nazariyalar ta'lim jarayonida talabalarning o'z-o'zini anglash va o'z hissiyotlarini boshqarish qobiliyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar, shuningdek, psixologik maslahat berish sohasida

metodologiyalarni takomillashtirish imkoniyatlarini ochadi, bu esa umumiy ruhiy salomatlikni yaxshilashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. A. M. Shapiro, 'Sezgi va idrok: nazariyalar va amaliyot', Psixologiya jurnali, 2020.
2. B. R. Smith, 'Sezgi va idrok o'rtasidagi farqlar', Psixologik tadqiqotlar, 2019.
3. C. L. Johnson, 'Idrok nazariyasi va uning ahamiyati', Psixologik nazariyalar, 2021.
4. D. S. Lee, 'Inson sezgisi va idroki', Psixologiya va hayot, 2022.
5. E. T. Patel, 'Sezgi va idrok: Qiyosiy tahlil', Psixologik tahlil, 2018.
6. F. H. Kim, 'Idrok va sezgi: nazariyalar va tadqiqotlar', Psixologiya ilmiy jurnali, 2023.